

مسجد و نیازهای معنوی جوانان

مسجد واژه «مَسْجِد» اسم مکان است که از «سَجَدَ» اشتقاق یافته، به معنای سجده‌گاه و محل عبادت بوده و با کلماتی چون «سجده» و «سُجود» هم‌خانواده می‌باشد.

1. مسجد واژه «مَسْجِد» اسم مکان است که از «سَجَدَ» اشتقاق یافته، به معنای سجده‌گاه و محل عبادت بوده و با کلماتی چون «سجده» و «سُجود» هم‌خانواده می‌باشد. در خصوص مفهوم «مَسْجِد» در کتب لغت آمده: «المَسْجِدُ والمَسْجِدُ، الذی یُسْجَدُ فیهِ، وَکُلُّ مَوْضِعٍ یُتَعَبَّدُ فیهِ فَهُوَ مَسْجِدٌ؛ مسجد یا مسجد، جایی است که در آن سجده می‌شود و هر جایگاهی که در آن عبادت شود، آن‌جا مسجد است.» در اصطلاح، مسجد به مکانی گفته می‌شود که مسلمانان در آن جمع آمده و در آن به اقامه نماز و اجرای فرامین دینی قیام می‌کنند. و از آن‌جا که سجده در میان سایر اعمال عبادی، نزدیک‌ترین حالت بنده به پروردگار خویش است، این مکان، به نام «مسجد» نامگذاری شده است.
2. معنویت معنویت از ریشه «عَتَى» گرفته شده، به مفهوم منسوب به معنا و خلاف مادی است. معنوی، یعنی حقیقی، باطنی، حالت نفس و باطن، غیر مادی و خلاف مادیات. پس مراد از معنویت، هر امر غیر مادی را گویند که انسان را به باطن و حقیقت وجود می‌رساند و به طور خاص، معنویت دینی، یعنی توجه به باطن و حقیقت آموزه‌ها و دستورالعمل‌های دین برای وصول به فلسفه خلقت و رسالت. در خصوص بحث حاضر نیز مسجد نردبانی بلند برای دستیابی به معنویت دینی و برآوردن نیازهای روحانی انسان است. مسجد، به سبب ویژگی‌هایی که دارد، در واقع، تجلیگاه حق و اسما و صفات الهی و جایگاه تربیت معنوی و الهی آدمی به شمار می‌رود. بیشتر، انجام اعمالی با انگیزه‌های عمیق‌تر زندگی، و ارتباط عاطفی با خدا است.
3. جوان در فرهنگ فارسی، جوان، به معنای برنا، ضد پیر و نیز به مفهوم انسان، حیوان یا درختی که به میانه عمر خود رسیده باشد، آمده است. با توجه به آموزه‌های اسلامی و ادبیات ملی می‌توان ادعان داشت که جوان و جوانی به سن و سال خاصی تعلق ندارد و در آن بر معیارهایی چون: شور و حال، امید، ایمان، صداقت، دل‌زنده بودن و عشق‌ورزی تأکید می‌شود.

مسجد، پایگاه معنویت

آنچه تاریخ درخشان اسلام گواه آن است، این است که مساجد، به عنوان یک نهاد مدنی، بهترین پایگاه برای اجتماع مسلمانان و ایجاد وحدت و همدلی و نیز تبیین معارف و احکام دینی و رفع و دفع مشکلات اجتماعی و اقتصادی و بررسی مسائل علمی، سیاسی و دینی بوده است و مساجد همواره نقطه آغاز هر گونه حرکت و اصلاحی بوده اند؛ چنانکه یکی از مراکز و اماکنی که در شکل‌گیری و پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، بیشترین نقش‌ها را ایفا کرد، همین مساجد بودند و در حال حاضر نیز کشور ما با داشتن حدود 70 هزار مسجد، می‌تواند از این گسترده‌ترین شبکه اجتماعی و دینی بهترین استفاده‌ها را برده و به پیشبرد فرهنگ و معنویت در سطح جامعه توفیق یابد. از این مکان معنوی است که فرهنگ اصیل دینی تبیین و تبلیغ شده، راه تربیت و رشد و کمال انسانی هموار می‌گردد و بازسازی و اصلاح فرهنگی و معنوی فردی و اجتماعی آغاز می‌گردد. گفتنی است که اگر در این نوشتار بر جنبه‌های معنوی مسجد و رابطه آن با جوانان بحث می‌شود، به معنای جدایی مسجد از زندگی مادی و جنبه‌های دنیای آن نیست؛ بلکه مسجد کامل مسجدی است که به هر دو جنبه زندگی انسان می‌پردازد. پس تأکید بر یکی، نافی توجه به دیگری نیست؛ اما به هر حال باید به این نکته اهتمام داشت که آنچه مهم است، معنویات است و مادیات مقدمه و پل وصول به هدف عالی دین، یعنی داشتن یک زندگی معنوی و تربیت بر اساس معیارهای انسانی و الهی است.

مسجد، تأمین کننده نیاز معنوی جوانان

از میان نیازهای عדיده‌ای که متفکران و اندیشمندان اسلامی و غیر اسلامی برای انسان برشمرده‌اند، نیاز او به شناخت هویت خویش و تأمین معنویت و آرامش و بینش باطنی، از اهمیت بس والایی برخوردار است. اسلام برای تأمین نیازهای اساسی انسان در دو ساحت دنیا و آخرت یا ظاهر و باطن، راهکارها و تعالیم گوناگونی را ارائه نموده است. یکی از این آموزه‌ها که تأثیر شگرفی در برآورده شدن این نیازها و حفظ دین و اعتقاد مردم دارد، سفارش در مورد مسجد و اهمیت دادن به این مکان عبادی است. در میان اقشار گوناگون مردم و سطوح سنی مختلف نمازگزاران در مسجد، نسل جوان به جهت ویژگی‌های منحصر به فرد و مؤثری که دارد، از اهمیت بسیاری برخوردار است. به همین دلیل، توجه و برنامه‌ریزی خاص برای این گروه سنی در مساجد به منظور برآوردن نیازهای گوناگون آنان، به‌ویژه احتیاجات فطری و معنوی آن‌ها امری مهم و بنیادین می‌نماید. مسجد به دلیل بهره‌مندی از ظرفیت بالای فرهنگی، دینی و اجتماعی می‌تواند نقش بسزایی در سازندگی معنوی و صیانت دینی جوانان داشته باشد. مقام معظم رهبری در این باره فرموده: «171#؛ ما باید نگران دین مردم باشیم. بهترین جا برای حفظ دین مردم، همین مساجد است.»

سخن پایانی

مسجد، زمینه‌ساز ایجاد رفتارهای مطلوب در جامعه و جایگاهی برای تجربه فنون و راهبردهای دینی و تأمین نیازهای معنوی

مسلمانان، به‌ویژه نسل جوان، به شمار می‌رود.

مسجد، نماد معنوی هر محله و منطقه و تجلیگاه جامعیت اسلام است و بسیاری از احکام فقهی ما مبتنی بر مؤلفه‌هایی چون: مسجد، محراب و یا اذان است. مسجد به پیوند معنوی نسل‌ها و اتحاد و برادری گروه‌های مختلف اسلامی کمک می‌کند و در عمل به حق‌محوری و مردم‌سالاری می‌انجامد.

البته در این بین، نقش تعامل و همکاری مسجد با دیگر نهادها و متولیان رقیب خویش که عهده‌دار توسعه فرهنگ، دین و معنویت در سطح جامعه هستند نیز بسیار حائز اهمیت است، مانند: آموزش و پرورش، سازمان تبلیغات اسلامی، اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان امور مساجد، اداره کل اوقاف و نهادهای مردمی. نهاد روحانیت، نهاد هیئت امناء، خیرین و خادمین، تعاونی‌ها و بسیج، امور امداد و درمان، صندوق قرض الحسنه و کانون‌های فرهنگی، هنری و دینی، و به طور کلی فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های اهالی مسجد، همگی باید همسو با هدف بسط معنویت در میان نمازگزاران خاصه جوانان باشد و تمام کارکردهای مسجد در جهت رشد معنوی انسان قرار گیرد تا فلسفه راستین شکل‌گیری مساجد، جامه عمل بپوشد.

از این رو، مسجد به عنوان کانون وحدت‌بخش ملت اسلامی، بایسته است که در جهت تحکیم دین و معنویت در میان نسل آینده‌ساز و با نشاط جوان گام بردارد تا در نهایت، عطر معنویت مسجد، فضای خانواده‌ها و محله پیرامونی را نیز معطر سازد.

مقام معظم رهبری در مورد وظیفه معنوی مساجد می‌فرماید: «هرچه بتوانید در مورد مساجد کار بکنید، خیلی خوب است. مسجد، کانون دین است. الآن هم همین است. هیچ چیز جای مسجد را پر نمی‌کند... مساجد است که فضا را فضای دینی نگه می‌دارد و معارف را از نسلی به نسلی منتقل و با دین آشنا می‌کند.»